

*Тіщенко Роман Петрович
Пасічний Віктор Григорович
Логачов Володимир Володимирович*

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКІПАЖАМИ ТА ПІДРОЗДІЛАМИ МОРСЬКОЇ АВІАЦІЙНОЇ БРИГАДИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ В ОБОРОННІЙ ОПЕРАЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО УГРУПОВАННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

У статті розглянуті особливості управління екіпажами та підрозділами морської авіаційної бригади під час виконання завдання в оборонній операції оперативного угруповання військ (сил).

Ключові слова: морська авіація, управління, оборонна операція.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Аналіз сучасних військових операцій країн членів НАТО в Афганістані, Сирії, Лівії, Російської Федерації (РФ) у Сирії, ЗС Азербайджану в Нагорному Карабаху свідчить про ведучу роль в них коаліційних міжвидових оперативних угруповань військ (сил).

Стосовно ЗС України, за досвідом АТО та ООС, ми можемо побачити, що створювались не тільки міжвидові, а ще й міжвидомчі оперативні угруповання військ (сил). Міжвидове угруповання військ (сил) залежно від мети його застосування може проводити операції з відсічі збройної агресії, ліквідації збройного конфлікту на державному кордоні або всередині держави. При цьому кожна з них матиме комплексний характер, поєднуючи в собі стабілізаційні, оборонні, наступальні (контрнаступальні), спеціальні та інші операції з явним домінуванням однієї з них.

В оборонних операціях будуть активно задіяні частини та підрозділи МВС (НГУ), СБУ та ДПСУ, що суттєво ускладнює процес управління та взаємодії між військам. Тісна взаємодія різних видів ЗС України та інших військових формувань повинна підвищити ефективність їх застосування, що може бути досягнуто чітким управлінням, організація якого буде мати свої особливості.

Мета статті. Проаналізувати особливості управління екіпажами та підрозділами морської авіаційної бригади в оборонній операції, як одного з компонентів міжвидового та міжвидомчого оперативного угруповання військ (сил).

Виклад основного матеріалу. За час ведення АТО на території так званих ДНР та ЛНР генеральний штаб збройних сил РФ сформував два армійські корпуси у складі бригад, полків та окремих батальйонів. Поблизу державного кордону України у Південному військовому окрузі було сформовано 8-му загальновійськову армію у складі двох дивізій і кількох бригад, а у Криму розгорнуто армійський корпус. У Західному військовому окрузі завершено формування 1-ї танкової армії у складі танкової, мотострілкової дивізії і кількох бригад, а також 20-ту армію приблизно такого ж складу. До складу Чорноморського флоту додатково включено шість підводних човнів, два фрегати і три берегових ракетних комплекси, посилене угруповання Повітряно-космічних сил.

Для того щоб протистояти значно переважаючому противнику, будуть створені міжвидові та міжвидомчі оперативні угруповання військ.

Бойовий досвід, набутий у ході участі угруповань ЗС України в АТО на Донбасі, виявив наявність істотних проблем в організації управління міжвидовими угрупованнями військ (сил), іншими військовими формуваннями і правоохоронними органами, особливо у їх взаємодії між собою.

Морська авіація, у складі морської авіаційної бригади, як рід військ Військово-Морських Сил ЗС України буде входити в оперативне угруповання військ (сил), як один із компонентів. На неї будуть покладені наступні завдання: вирішення задач в морських

операціях, бойових діях, морських боях з надводними та підводними силами противника, спільних операціях та бойових діях інших видів Збройних Сил з метою відбиття агресії проти України, відбиття нападу агресора з моря у взаємодії з іншими видами ЗС України, сприяння сухопутним угрупованням військ (сил) під час ведення бойових(воєнних) дій у приморських оперативних районах.

Характерними особливостями, впливаючими на організацію і ведення бойових дій морською авіацією, є:

перевага противника в силах та ініціативі з початком воєнних дій в морській зоні та на приморських напрямках;

висока готовність до бойових дій постійно розгорнутих в морі маневрених угруповань противника;

особлива складність пошуку, виявлення і знищення підводних човнів, бойових кораблів і суден противника, що діють на великих відстанях від нашого узбережжя у зв'язку з необхідністю подолання (прориву) глибоко ешелонованої системи наземної і корабельної ППО противника;

великий розмах, запеклість, динамічність і короткотривалість бойових дій, висока ефективність ударів звичайною та високоточною зброєю;

необхідність ведення безперервних бойових дій з високою напругою в складних умовах гідрометеорологічної і тактичної (наземної, морської і повітряної) обстановки вдень та вночі;

складність ведення орієнтування, визначення навігаційних параметрів і забезпечення точного виходу на ціль у віддалених районах, пошуку малорозмірних морських цілей і застосування по ним зброї поблизу берегової смуги;

необхідність організації порятунку екіпажів літаків, які здійснили вимушену посадку на воду.

Безумовно, всі ці особливості, які впливають на організацію та ведення бойових дій, потрібно враховувати при управлінні екіпажами та підрозділами морської авіаційної бригади під час виконання покладених на них завдань в оборонній операції оперативного угруповання військ (сил).

Як відомо, управління авіаційними частинами (підрозділами) полягає в цілеспрямованій діяльності командирів, штабів і органів управління по підтримці бойової готовності, підготовці авіаційних частин, підрозділів і екіпажів до бойових дій і керівництва ними в ході їхнього ведення.

Управління організовується з урахуванням того, що підрозділи, групи та окремі екіпажі можуть знаходитись у безпосередньому або оперативному підпорядкуванні відповідних командувачів (командирів), надаватися іншим органам військового управління та військовим частинам або підтримувати їх.

Безпосередньо підлеглі частини, підрозділи знаходяться в повному розпорядженні відповідних командувачів (командирів), застосовуються за їх рішеннями і планами, виконують поставлені ними завдання. Командувачі (командири), у безпосередньому підпорядкуванні яких знаходяться ці частини, здійснюють керівництво всіма сторонами їх бойової, повсякденної і адміністративно-господарської діяльності, безпосередньо керують ними при підготовці і у ході бойових дій, а також забезпечують їх підготовку в оперативному, бойовому, і логістичному відношенні.

Оперативне підпорядкування передбачає постійну (у мирний час) або тимчасову (на період підготовки і проведення визначених бойових дій (операцій)) підпорядкованість частин, підрозділів відповідним командирам в оперативному і бойовому відношенні. Оперативно підлеглі частини і підрозділи застосовуються за рішеннями і планами командирів, яким вони оперативно підпорядковані. Ці командири мають право і повинні ставити їм бойові завдання, планувати, організовувати і контролювати їх виконання, організовувати взаємодію з іншими частинами, які беруть участь у бойових діях, в ході їх проведення підтримувати і забезпечувати своїми силами і засобами, і здійснювати бойове

управління ними. Разом з тим вони не мають права використовувати оперативно підлеглі частини, підрозділи не по прямому призначенню, змінювати їх організаційну структуру і перепризначати керівний склад.

Придані частини, підрозділи передаються в тимчасове підпорядкування командирам для їх посилення на період виконання визначених бойових завдань в операціях (бойових діях) і бою.

Забезпечуючі частини, підрозділи залишаючись у підпорядкуванні своїх безпосередніх начальників, через яких старшим начальником їм ставляться завдання на підтримку, застосовуються в тісній взаємодії з підтримуваними силами по завданням, які поставлені їм командиром у межах виділеного ресурсу.

Для управління авіаційними частинами і підрозділами на землі та у повітрі створюються командні, запасні командні, допоміжні пункти управління, пункти наведення і цілевказівки, пункти управління авіанавідників.

Управління авіаційними частинами ВМС буде здійснюватися з КП ОУВ, КП ВМС, КП частин і підрозділів, а також з літаків, які знаходяться в бойових порядках, в залежності від того, в якому оперативному чи безпосередньому підпорядкуванні вони будуть знаходитися.

Управління вертольотами корабельного базування при діях з авіанесучих кораблів, здійснює командир з'єднання (групи) кораблів через старшого авіаційного начальника, при поодинокому плаванні корабля – його командир через заступника командира корабля з авіації.

Управління літаками і вертольотами протичовнової авіації при самостійному рішенні ними завдань здійснює командир бригади з командного пункту або з літака в повітрі.

Управління протичовновими літаками і вертольотами в районі пошуку при спільних діях із протичовновими та іншими кораблями здійснюється з командного пункту корабельного з'єднання (групи).

Літаками, які виконують завдання з розвідки командир бригади управляє, як правило, з командного пункту. В окремих випадках управління може здійснюватися з командного пункту з'єднання, в інтересах якого вони виконують бойове завдання.

Управління підрозділами (групами) літаків (вертольотів) радіоелектронної боротьби здійснює авіаційний командир з командного пункту частини, корабля або літака (вертольота), що знаходиться в бойових порядках у повітрі. Управління ними в районі морського бою здійснюється з корабельного пункту управління з'єднання (групи) через командира групи літаків РЕБ, що знаходиться в повітрі.

Управління з командних пунктів повинне забезпечувати: своєчасний зліт, побудову частин і підрозділів у бойові порядки; зустріч із взаємодіючими частинами (підрозділами); вихід на цілі і перенацілювання частин, підрозділів, тактичних груп, екіпажів при зміні обстановки; інформацію командирам частин, підрозділів, тактичних груп і екіпажів про повітряну, морську, наземну, гідрометеорологічну і радіаційну обстановку, стан цілі; своєчасне надання допомоги екіпажам, що зазнали лиха або втратили орієнтування; безпеку повернення і посадки літаків.

Управління командиром з літака (вертольота) у повітрі повинне забезпечувати: своєчасне одержання команд і вказівок від старших командирів (начальників); здійснення противинищувального, протиракетного і протизенітного маневрів, а також управління застосуванням засобів РЕБ і відбиттям атак винищувачів; цілевказівку екіпажам для застосування зброї; точне і своєчасне виконання завдань усіма тактичними групами (екіпажами) за цілями та часом; надання допомоги екіпажам, що зазнали лиха; своєчасну доповідь старшому командиром про хід і результати виконання бойового завдання; вихід літаків на аеродром і їх посадку.

Командний пункт авіаційної частини є основним пунктом управління, з якого командир здійснює управління підлеглими при підготовці і у ході бойових дій. На

командному пункті розміщуються і працюють бойовий розрахунок, а також представники частин забезпечення і взаємодії.

Запасний командний пункт призначений для підвищення стійкості і безперервності управління підлеглими. Він розгортається при приведенні частини у вищі ступені бойової готовності. Бойовий розрахунок запасного командного пункту очолює, як правило, заступник командира частини. В ході бойових дій можуть вирішуватися окремі завдання управління з запасного командного пункту. При виході зі строю командного пункту або його переміщенні, запасний командний пункт здійснює управління підлеглими частинами (підрозділами) в повному обсязі.

Допоміжний пункт управління призначений для управління частиною сил, що діють в окремих віддалених районах або на ізольованих напрямках, коли управління з командного пункту ускладнене або неможливе. Як допоміжний пункт управління може використовуватися командний пункт взаємодіючої частини, командний пункт авіанесучого корабля, або бойовий літак, пілотований командиром частини в складі бойового порядку.

Пункт наведення і цілевказання призначений для наведення літаків (вертольотів) на наземні і повітряні цілі та забезпечення безпеки авіації від ураження своїми засобами ППО. Він розгортається, як правило, у районі командного пункту зенітної ракетної частини.

Пункт управління авіанавідника призначений для безпосереднього наведення літаків (вертольотів) на задані цілі в межах візуальної видимості. Він розташовується в бойових порядках військ першого ешелону, повітряного (морського) тактичного десанту.

Командні пункти повинні забезпечувати: розміщення командування і штабів; захист їх від засобів нападу противника; можливість збору, обробки і аналізу даних обстановки і її відображення; стійкий зв'язок з вищестоящим командуванням, з безпосередньо підлеглими підрозділами, взаємодіючими силами. Час і місце розгортання рухомих пунктів управління визначаються командиром або вищим штабом. Командні пункти переміщують тільки з дозволу вищого штабу без порушення управління підлеглими. Переміщення решти пунктів управління здійснюється з дозволу відповідного командира.

Для забезпечення управління повітряним рухом у районі аеродрому (авіанесучого корабля), зльоту і посадки літаків на аеродромі (авіанесучому кораблі) розгортаються командно-диспетчерські і стартово-командні пункти.

Управління частинами та підрозділами має бути стійким, безперервним, оперативним та скритним. Для цього створюється система управління, яка у загальному випадку включає: органи управління, пункти управління, систему зв'язку і радіотехнічного забезпечення, а також автоматизовані системи управління силами і зброєю та інші спеціальні системи. Вона повинна мати високу бойову готовність і забезпечувати можливість як централізованого, так і децентралізованого управління силами.

В ході оборонної операції оперативного угруповання військ (сил) загальне керівництво військовими формуваннями, які приймають участь, покладається на командувача міжвидового оперативного угруповання військ. Керівництво повітряним компонентом цього угруповання буде здійснюватися через оперативний штаб повітряного компонента оперативного угруповання військ.

Висновки. Системи управління міжвидових оперативних угруповань військ (сил) мають бути інтегровані в єдиний контур управління, який забезпечить в реальному часі отримання та обробку даних обстановки, необхідний бойовий вплив всіма засобами ураження в єдиному інформаційному просторі.

Робота в єдиному інформаційному просторі забезпечить в реальному масштабі часу ведення розвідки цілей, обробку даних спостережень в автоматизованому режимі та вибір найбільш ефективних засобів ураження в даний час для знищення об'єктів .

Список використаних джерел

1. Стратегія воєнної безпеки України. Затверджена Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України”.
2. Гамзатов Ш. Система управління об'єдинених ВВС НАТО: состояние и перспективы развития. Зарубежное военное обозрение. - 2019. - № 1. - С. 58-61
3. Настанова з бойових дій авіації ВМС України -2009.